

УДК 37.013.44 (4)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЗАНЕДБАНОСТІ

Студ. Г.В.Бойко, гр. БПД-15

Науковий керівник доц. Л.П.Богославець

Київський національний університет технологій та дизайну

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті зазначено, що головною метою української освіти є створення умов для особистісного розвитку й творчої самореалізації кожного громадянина України і, відповідно, забезпечення підтримки дітей і молоді з особливими потребами. Такий підхід зумовлює актуальність проблеми особистісного розвитку важко педагогічно занедбаних дітей.

Мета і завдання. Мета дослідження розкриття і аналіз поняття «педагогічна занедбаність» і його зв'язок з «соціальною занедбаністю» та інших понять які широко використовуються в сучасній педагогічній та соціально-педагогічній науках. Відповідно до мети дослідження формулюємо такі завдання: уточнити сутність понять «педагогічна занедбаність» і «соціальна занедбаність»; з'ясувати їх зв'язок із поняттями «дезадаптація» й «важковиховуваний».

Об'єкт дослідження. Деякі аспекти педагогічної занедбаності, сутність, характеристика, взаємозв'язок з іншими поняттями. Результати досліджень педагогів і психологів їх систематизація і пояснення такого поняття як «педагогічна занедбаність».

Методи та засоби дослідження. У процесі дослідження було використано такі загальнонаукові методи: огляд літератури з досліджуваного питання для з'ясування ступеню розробленості теми, зокрема історичних, педагогічних, методичних, наукових та публіцистичних джерел; аналіз та систематизація інформації.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому представлено різноаспектний аналіз понять які характеризують дитячу поведінку, а саме поведінку яка відрізняється від норми. Отримані результати дослідження можуть бути використані при написанні курсових та дипломних робіт, на лекціях та семінарських заняттях, в освітньо-виховному процесі.

Результати досліджень. Питання педагогічної занедбаності розглядали як вітчизняні (Н.Касярум, Б.Кобзар, Н.Ку б'як, В.Орже ховська, Л.Янкіна), так і зарубіжні вчені (Л.Дунаєва, Ф.Льїн, Ю.Зотов, С.Медведев, Н.Мол ча нова, М.Солопенко). Педагогічну занедбаність Б.Кобзар трактує як зумовлені недоліками виховання відхилення від норми в навчальній діяльності та поведінці неповнолітніх. Основними причинами такого відхилення є відсутність правильного виховання в сім'ї, часта зміна школи, викладачів, негативний вплив вулиці та бездоглядність. В.Оржеховська зазначає, що педагогічно занедбані діти – це фактично здорові діти (фізично та психічно), які стали важкими через брак або неправильне виховання. «Ці діти, – пише дослідниця, – задовольняють свої бажання, не враховуючи вимог дорослих, що їх оточують. Тобто відхилення від норм поведінки набувають у них стійкості». І.Дьоміна наголошує, що термін «педагогічна занедбаність» влучно передає стан дитини, яка занедбана дорослими, і насамперед батьками, які не зуміли або не захотіли дати їй усе необхідне для нормального розвитку й існування. Аналізуючи зміст цього явища, автор поділяє дітей на три групи: власне педагогічно занедбані неповнолітні; діти із затримкою психічного розвитку; розбещені діти. С.Гиль пов'язує поняття «педагогічна занедбаність» насамперед із нерозвиненістю, неписьменністю, невихованістю дитини,

її відставанням у розвитку від власних можливостей, вимог віку, що зумовлене педагогічними причинами. Такий стан піддається корекції педагогічними засобами.

Заслуговує на увагу розроблена класифікація характеристик особистості педагогічно занедбаних неповнолітніх (Є.Петухов, Б.Кобзар): рання педагогічна занедбаність (до цієї групи вчені зараховують учнів, які виявляють негативне ставлення до навчальної діяльності, недисциплінованість на ранніх етапах розвитку); середня педагогічна занедбаність (домінантними ознаками у дітей цієї групи є прагнення до дезорганізації навчального процесу й низька громадська активність); глибока педагогічна занедбаність (для таких дітей характерними є стійке негативне ставлення до навчальної діяльності, відсутність суспільно корисної активності). Із зазначеного вище випливає, що педагогічна занедбаність зумовлена насамперед недоліками виховання й виявляється у відхиленнях у поведінці дітей та характеризується браком необхідних для подальшого виховання морально-етичних знань, недоліками у розвитку позитивних якостей особистості.

Однак варто звернути увагу на дослідження Р.Овчарової, яка поряд із поняттям «педагогічна занедбаність» уводить термін «соціальна занедбаність», яким позначає стан дитини, зумовлений соціально-педагогічною ситуацією розвитку. Для нього властива неадекватна соціальна активність дитини, з одного боку, та дезінтегруючий вплив виховного середовища на процес її соціалізації й індивідуалізації – з іншого. Основними проявами соціальної занедбаності у молодшому шкільному віці є нерозвиненість соціально-комунікативних якостей особистості дитини, труднощі в оволодінні соціальними ролями.

Термін «дезадаптація» у працях вітчизняних науковців з'явився порівняно недавно. Цим терміном позначають процес, що пов'язаний із порушенням звичних умов життя та пристосуванням до інших умов, переважно негативних. У науковій літературі виокремлено такі види дезадаптації: патогенну (як результат патології психічного розвитку), психогенну (пов'язану із статеві-віковими й індивідуальними особливостями дитини), соціальну (як наслідок порушення норм моралі та права), шкільну (як результат не пристосування до навчально-виховного процесу). Із зазначеного вище випливає, що шкільна дезадаптація є взаємопов'язаною із категорією «педагогічна занедбаність», а патогенну, психогенну та соціальну дезадаптації співвідносять із категорією «соціальна занедбаність». С.Яковенко, досліджуючи поняття «важковихованість», трактує його як вияв прихованого або явного опору виховному впливу, порушення встановлених школою правил поведінки. На думку автора, до таких дітей необхідно застосовувати не просто заходи виховного впливу, а здійснювати певну корекційно-виховну роботу.

Висновки. У науковій психолого-педагогічній літературі є декілька підходів до розгляду окреслених вище понять. Одні вчені розглядають педагогічну та соціальну занедбаність як взаємототожні поняття; інші – вважають, що між зазначеними категоріями наявна певна різниця. Однак спільним залишається припущення про те, що ці поняття характеризують дитячу поведінку, яка відхиляється від норми.

Ключові слова: педагогічна занедбаність, соціальна занедбаність, дезадаптація, важковихованість, психологічний розвиток, соціальний розвиток.